

Négy égbolt

A Napútban bemutatott alkotásokat a visegrádi országokban élő lengyel származású képzőművészek műveit bemutató *Négy égbolt* című nemzetközi kiállítás anyagából válogattuk. Bár a kiállított művek négy országból származnak – Csehországból, Lengyelországból, Szlovákiából és Magyarországról – szellemiségükben és nemzetiségükben egységet alkotnak. A nemzeti kötődés mellett van a kiállításnak még egy speciális összetartó eleme, a kiállító művészek életútja. Az alkotók életüket, vagy legalábbis annak nagy részét Lengyelország jelenlegi területén kívül éltek le, nemzeti kisebbségként.

Ez a tény adja meg a kiállítás egységes arculatát, jelentősek azonban a belső különbségek. A magyarországi képzőművészek mind lengyelországi bevándorlók, vagy azok leszármazottai. Ugyanez elmondható a szlovákiai művészekről is, akik Pozsonyban és Kassán élnek, ott sincs lengyel őslakosság. Más a helyzet Csehországban, a Lengyelországgal határos Zaalzie régióban. Azon a területen a mintegy százezer lélekszámú lengyelség a vidék őslakosságát képezi. A Lengyelországból meghívott, jelenleg ott élő művészek a mai Lengyelországon kívül születtek és éltek – Lvovban vagy annak környékén, sőt, Szibériában és Kazahsztánban is –, és felnőttként – már a kilencvenes években – költöztek Lengyelországba.

Ismeretes, hogy az elnyomott népek művészete más, mint a korlátlan szabadságot élvezőké. A szülőhazán kívül keletkezett alkotások között gyakran találkozunk olyanokkal, amelyek az anyaországban soha nem jöttek volna létre. Különbözik az érzésvilág is, más például a honvágy abban az esetben, mikor a hazát politikai vagy gazdasági okból kellett elhagyni, más, ha az emigráció önkéntes volt. A pszichikai motiváció sem ugyanaz, mikor a haza csupán a régi gyökereket jelenti, az alkotó őseinek, és nem önmagának szülőhelyét.

A *Négy égbolt* kiállításon húsz művész vesz részt, közülük többen országuk jelentős alkotójának számítanak, kiknek művészete nemzetközileg is elismert. Közéjük tartozik a Csehországban élő Oskar Pawlas; a szlovákiai Jan Berger és Tadeusz Błóński; a Lengyelországban élő Helena Jacyno, aki Lvov mellett született és Hilary Gilewski, akit gyermekként Szibériába, majd Kazahsztánba deportáltak; Krzysztof Ducki, Wanda Szyksznian és Róbert Świerkiewicz Magyarországról. A Napútban a kiállító húsz művész műveiből bemutatunk egyet-egyet. Ezek az alkotások nagyon különbözőek, szellemiségükben azonban mégis egységet alkotnak – a közép-európai régió élményvilága és művészi érzékenysége kovácsolja egységbe őket. Ebben az értelemben a *Négy égbolt* kiállítás – amely az elmúlt év júniusában a Magyarországi Lengyelség Napja alkalmából Budapesten kelt életre az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat és a Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára szervezésében, és innen indult vándorútjára Miskolcra, Keszthelyre, Szolnokra és a többi visegrádi országba – hozzájárul ahhoz, hogy ez az ezer évnél is idősebb területi egység megőrizze szellemiségének egyedi voltát és frissességét, gátat vetve a világban vagy a csupán csak Európában terjedő civilizációs uniformizálódásnak.